

RMDS 05.40

4. izdanje
20.07.2006.

Skladištenje i bezbednost municije i eksploziva

Šef kancelarije,
SEESAC,
UNDP Beograd,
Internacionalnih Brigada 56,
11000 Beograd,
Srbija

E-mail: rmds@undp.org.yu
Telefon: (+381) (11) 344 63 53
Fax: (+381) (11) 344 63 56

1 Informacija o prevodu prema ISO Vodiču 47

Tip dokumenta: Regionalni standardi razoružanja na mikro nivou	Originalna referenca: RMDS 05.40	Jezik prevoda: Bosanski, srpski i hrvatski (BSH)
		Originalni broj i datum izdanja RMDS 05.40 (2006)
Naslov prevoda: RMDS 05.40 (Smernice) i skladištenje i bezbednost municije i eksploziva		

Naslov originala: RMDS 05.40 (Guidelines) and Ammunition and explosives storage and safety
--

Izjava o izvoru i potvrda autentičnosti: Ovaj dokument je prevod originalnog engleskog (britanskog) teksta, kojeg je objavio SESAC Beograd, Srbija. Njegovu tačnost SEESAC je potvrdio na osnovu raspoloživih tehničkih informacija, te ga tako priznao kao zvaničan prevod
--

Datum objavljivanja prevoda: 2006.
--

Upozorenje

Ovaj dokument važi od datuma navedenog na naslovnoj stranici. Pošto su Standardi za regionalno razoružanje na mikro nivou (Regional Micro-Disarmament Standards, RMDS) podložni redovnom pregledanju i revidiranju, korisnici bi trebalo da redovno posećuju Web lokaciju RMDS projekta kako bi proverili trenutno stanje: www.seesac.org

Obaveštenje o autorskim pravima

Ovaj document predstavlja Standard za regionalno razoružanje na mikro nivou u jugoistočnoj Evropi (RMDS) i zaštićeno je vlasništvo UNDP. Ovaj dokument u celini, kao ni jedan njegov deo, ne smeju biti reprodukovani, čuvani ili prenošeni ni u kakvom obliku, niti bilo kojim sredstvima, za bilo koju drugu svrhu bez prethodnog pisanog dopuštenja dobijenog od SEESAC, koji zastupa UNDP.

Ovaj dokument se ne sme prodavati.

Šef kancelarije
SEESAC
UNDP Beograd
Internacionalnih Brigada 56
11000 Beograd
Srbija

E-mail: rmds@undp.org.yu
Telefon: (+381) (11) 344 63 53
Fax: (+381) (11) 344 63 56

Sadržaj

1	Informacija o prevodu prema ISO Vodiču 47	i
	Sadržaj	iii
	Predgovor	v
	Uvod	vi
	Skladištenje i bezbednost municije i eksploziva	1
1	Namena	1
2	Reference	1
3	Termini i definicije	1
4	Opšti zahtevi	2
5	Međunarodno zakonodavstvo	2
5.1	Drumski prevoz eksploziva	2
5.2	Skladištenje municije i eksploziva	2
6	Zahtevi okruženja	2
7	Zahtevi skladištenja	3
7.1	Dizajn skladištenja	3
7.2	Upozoravajući znaci i simboli	3
7.3	Prevenција požara	3
7.4	Tabela sigurnih razdaljina	3
7.5	Unutrašnje skladištenje	3
8	Zahtevi transporta	3
8.1	Opšti	3
8.2	Putnici	3
8.3	Prevoz detonatora i eksploziva	3
8.4	Specijalna Oprema	3
9	Rukovanje	4
10	Inertna municija, manevarska ili školska municija i kopije mina i ubojnih sredstava	4
11	Fizička sigurnost	4
12	Polje nadležnosti	4
12.1	Nacionalna struktura nadležna za SALW	4
12.2	Organizacije za kontrolu SALW	5
12.3	Zaposleni u kontroli SALW	5
12.4	Regionalne organizacije	5
12.5	SEESAC	5
	Aneks A (Normativni) Reference	6
	Aneks B (Informativni) Termini i definicije	7
	Aneks C (Informativni) Bibliografija	12
	Aneks D (Informativni) Opšti zahtevi za konstrukciju magacina	13
D.1	Trajna zgrada	13

D.2	Portabl ili pokretni magacin.....	13
D.3	Dnevna kutija	14
D.4	Transportni kontejner za detonatore	14
Aneks E (Informativni) Prevencija požara.....		16
Annex F (Informativni) Tabela razdaljina prilikom skladištenja eksplozivnih materijala		18
Aneks G (Normativni) Kodovi za klasifikaciju opasnosti		20
G.1	Podela stepena opasnosti (HD).....	20
G.2	Kompatibilne grupe (CG)	20
G.3	Klasifikacija koda opasnosti.....	20
Dodatak 1 Aneksu G (Informativni) Podela stepena opasnosti municije.....		21
Dodatak 2 Aneksu G (Informativni) Kompatibilne grupe municije		22
Definicije kompatibilnog grupisanja.....		22
Kompatibilne grupe koje mogu biti skladištene zajedno		23
SLIKA 1. Tabela kompatibilnih grupa skladištenih zajedno		23
Aneks H (Normativni) Inertna, manevarska i školska municija ili kopija prave municije i eksploziva...		25
H.1	Opšte informacije	25
H.2	Skladištenje.....	25
H.3	Prevoz.....	26
H.4	Rasklapanje mina i municije	26
H.5	Obeležavanje inertne, manevarske i školske municije i eksploziva	26
H.6	Registracija i evidentiranje inertne ili školske municije i eksploziva	26
H.7	Sertifikat o neeksplozivnosti (FFE)	27

Predgovor

Na dan 8. maja 2003. godine raspravljalo se o razvijanju standarda i smernica za regionalno razoružanje na mikro nivou¹ tokom seminara o „lakom i malokalibarskom naoružanju **SALW** – **Godinu dana posle primene Plana Pakta za stabilnost**“ čiji je sponzor bio Regionalni centar za pomoć pri verifikaciji i implementaciji kontrole naoružanja (RACVIAC). Postignuta je opšta saglasnost o tome da su takvi standardi i smernice poželjni, i SEESAC se složio da razradi okvire, a zatim i da preuzme odgovornost za budući razvoj regionalnih standarda. Dogovoreno je da će Regionalni standard razoružanja na mikro nivou (RMDS) biti organizovan tako da pruža podršku radu na operacionom nivou, i da će ići dalje od veoma uopštenih dokumenata o „najboljoj praksi“ kakvi su trenutno dostupni. Posle široke rasprave između zainteresovanih strana u vezi sa statusom RMDS, dogovoreno je da će se termin „standardi“ koristiti da se naznače tehnička pitanja, dok će se „smernice“ odnositi na „programska“ pitanja. Ceo paket će i dalje ostati pod nazivom RMDS radi lakšeg snalaženja, ali svaki pojedinačni dokument pokazivaće da li na njega treba gledati kao na „standard“ ili na „smernicu“.

Ovaj RMDS² odražava razvoj operativnih procedura, prakse i normi koje su se pojavile tokom prethodne četiri godine u oblasti kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja (Small Arms and Light Weapons, SALW)³. U oblasti regiona i van njega utvrđeni su primeri najbolje i najnovije prakse, i prikazani prema potrebi u okviru ovog RMDS/G.

SEESAC ima mandat po Planu za regionalnu implementaciju Pakta za stabilnost (Stability Pact Regional Implementation Plan) da, između ostalog, ispunjava sledeće operativne ciljeve: 1) da razmenjuje informacije i unapređuje saradnju u uspostavljanju i primeni SALW programa i pristupa u nadzoru i smanjenju naoružanja među akterima u regionu; i da 2) uspostavlja veze i koordinira ovaj program sa drugim relevantnim regionalnim inicijativama. Razvoj RMDS je jedno od sredstava da se taj mandat ispuni.

Rad na pripremi, proveru i revidiranju tih standarda vodi SEESAC, uz podršku međunarodnih, vladinih i nevladinih organizacija i konsultanata. Najnovija verzija svakog standarda, zajedno s informacijama o radu na razvoju, može se naći na Web lokaciji www.seesac.org. RMDS će biti revidiran barem svake treće godine, kako bi odražavao razvoj SALW normi i praksi nadzora, i kako bi izmene bile uvedene u međunarodnu regulativu i zahteve. Poslednja revizija urađena je 1. marta 2006, i ona odražava razvoj Standarda UN integrisanog razoružanja, demobilizacije i reintegracije (IDDRS) www.unddr.org, koji sadrže i RMDS/G kao normativnu odrednicu po pitanjima razoružanja i kontrole SALW.

¹ Definiše se kao: “Nadziranje, prikupljanje, kontrolisanje i konačno uništavanje malokalibarskog naoružanja, odgovarajuće municije i eksploziva i lakog naoružanja kod boraca, a često i kod civilnog stanovništva. Ono uključuje razvoj odgovornih programa upravljanja oružjem i municijom”. Nekada se koristio kao sinonim za kontrolu SALW, ali je danas kontrola SALW opšte prihvaćeni termin. Termin razoružanje na mikro-nivou se u ovom dokumentu koristi samo radi doslednosti u nazivu RMDS/G, kako se ne bi menjao naslov standarda.

² Plan i format RMDS zasnovani su na izuzetno uspešnim Međunarodnim standardima o delovanju mina (International Mine Action Standards, IMAS). SEESAC se zahvaljuje Službi UN za protivminsko delovanje (UNMAS) na saradnji tokom razvoja RMDS.

³ Ne postoji dogovorena međunarodna definicija za SALW. Za svrhe RMDS može se primeniti sledeća definicija: “**Sva smrtonosna konvencionalna borbena tehnika koju mogu nositi pojedinačni borci ili lako vozilo, i koja ne zahteva značajne mogućnosti logističke podrške i održavanja.**”

Uvod

Potreba za smanjenjem rizika i ostvarenjem bezbednog radnog okruženja osnovni su principi operacija kontrole SALW. Smanjenje rizika podrazumeva kombinaciju bezbednog rada i operativnih procedura, efikasan nadzor i kontrolu, odgovarajuće obrazovanje i obuku, opremu ili bezbedan način izrade, kao i efikasnu ličnu zaštitnu opremu i odeću.

Ostvarenje bezbednog radnog okruženja podrazumeva bezbedno skladištenje, prevoz i rukovanje eksplozivima i eksplozivnim materijalima. Ovo zahteva odgovarajuće magacine, opremu i vozila na raspolaganju, i da nacionalne SALW strukture i organizacije za kontrolu SALW razviju i održavaju odgovarajuću strategiju i procedure. Tamo gde se postojeći nacionalni državni propisi razlikuju od propisa sadržanih u RMDS, potrebno je ispuniti strožije uslove.

Ovaj standard ⁴ daje smernice za nacionalne SALW strukture i organizacije za kontrolu SALW o bezbednom skladištenju, prevozu i rukovanju eksplozivima i eksplozivnim materijalima. Specifikacije za skladištenje eksploziva i bezbedne udaljenosti se dobijaju od US Instituta proizvođača eksploziva (IME)⁵ i u skladu su sa provizornim propisima o municiji i eksplozivima Ujedinjenih Nacija'. Ove specifikacije se obično ne mogu redukovati bez konsultacije sa stručno kvalifikovanim inženjerom za eksplozive.

⁴ Ovi RMDS se zasnivaju na IMAS 10.50.

⁵ Još jedan izvor detaljnih informacija je NATO publikacija o skladištenju i prevozu savezničke municije (AASTP 2) – Principi bezbednosti skladištenja i prevoza vojne municije i eksploziva.

Skladištenje i bezbednost municije i eksploziva

1 Namena

U ovom RMDS utvrđene su specifikacije i smernice za skladištenje i rukovanje oružjem i municijom koji su ili: 1) vraćeni tokom operacija prikupljanja SALW; 2) ili čekaju na uništenje; or 3) ili su višak na skladištu.

U ovom standardu, termin eksplozivi se odnosi na eksplozive i eksplozivne materijale, osim ako drugačije nije naznačeno. (vidi klauzulu 3 u daljem tekstu).

2 Reference

Lista normativnih referenci data je u Aneksu A. Normativne reference su važni dokumenti na koje se poziva u ovom standardu, i koje čine sastavni deo odredbi istog.

3 Termini i definicije

Lista termina i definicija iz ovog Vodiča navedena je u Aneksu B. Kompletan glosar svih termina i definicija iz serije RMDS dat je u RMDS 02.10.

U RMDS seriji standarda, reči 'mora', 'treba' i 'može' se koriste radi izražavanja određene mere pridržavanja. Upotreba ovih reči je u skladu sa jezikom koji se koristi u svim ISO standardima i smernicama.

- a) 'mora' se koristi za iznošenje zahteva, metoda ili specifikacija koji se primenjuju u cilju saobražavanja standardu;
- b) 'treba' se koristi za ukazivanje na preporučene zahteve, metode ili specifikacije; i
- c) 'može' se koristi za ukazivanje na mogući metod ili pravac delovanja.

Termin '**nacionalna nadležna struktura**' odnosi se na državne odsek(e), organizaciju(je) ili instituciju(je) u svakoj SALW zemlji koja ima dužnost da reguliše, upravlja i koordinira SALW aktivnostima.

Termin «**organizacija za kontrolu SALW**» odnosi se na bilo koju organizaciju (vlada, NVO ili neki privredni subjekt) odgovornu za primenu projekata i zadataka kontrole SALW. Ova organizacija može da se pojavi u ulozi glavnog ugovarača, podugovarača, konsultanta ili agenta.

Termin '**eksplozivi**' se odnosi na supstancu ili mešavinu supstanci koje pod spoljnim uticajem mogu brzo da oslobodi energiju u obliku gasova i toplote.

Termin '**eksplozivni materijali**' odnosi se na komponente ili pomoćne delove koje koriste organizacije za kontrolu SALW, a koje sadrže eksploziv, ili se ponašaju kao eksploziv, kao što su, na primer, detonatori i fitilji.

Termin '**municija**' odnosi se na kompletan uređaj napunjen **eksplozivima**, gorivom, pirotehničkim sredstvima, smešom za paljenje, ili nuklearnim, biološkim ili hemijskim materijalom koji se upotrebljava u vojnim operacijama, uključujući i **uništavanja**. [AAP-6].

Napomena: U uobičajenoj upotrebi, engleski izraz "munitions" (u množini) označava vojno naoružanje, opremu i municiju.

4 Opšti zahtevi

Moderna municija i eksplozivi su bezbedni ako su uskladišteni, prevoženi i ako se njima rukuje u skladu sa instrukcijama proizvođača. Organizacije za kontrolu SALW ne bi trebalo da koriste eksplozive neizvesnog porekla ili starosti, ili kada uslovi njihovog skladištenja nisu u skladu sa zahtevima proizvođača. Nacionalna SALW struktura ili organizacija za kontrolu SALW mogu navesti dodatne zahteve koji se zasnivaju na lokalnom iskustvu i uslovima.

5 Međunarodno zakonodavstvo

5.1 Drumski prevoz eksploziva

Prevoz eksploziva u drumskom saobraćaju je složen problem u zavisnosti od toga gde se odvija operacija demilitarizacije. U Evropi, na primer, primenjuje se Evropski sporazum u vezi sa međunarodnim prevozom opasne robe drumskim putevima (ADR). Kratak sadržaj ovog sporazuma, koji ilustruje opasnosti i mere smanjenja rizika koje treba sprovesti može se naći na <http://www.unece.org/trans/danger/publi/adr/intro.htm>.

UN su izdale preporuke Ujedinjenih Nacija o modelu propisa vezanih za prevoz opasne robe (*Jedanaesto dopunjeno izdanje*). Detalji o tome kako nabaviti ovu publikaciju mogu se naći na <http://www.unece.org/trans/danger/publi/unrec/pubdet.htm>.

5.2 Skladištenje municije i eksploziva

Ne postoje specifični međunarodni propisi ili pravila ponašanja koji se direktno odnose na bezbedno skladištenje municije i eksploziva, to je nacionalna obaveza.

Međunarodne alijanse, međutim, imaju formiranu literaturu koja pokriva ovu stručnu oblast. Odličan primer za to je NATO publikacija o Savezničkom skladištenju i transportu municije (AASTP 2) – Principi bezbednosti za skladištenje i transport vojne municije i eksploziva.

OEBS Dokument o zalihama konvencionalne municije, FSC.DOC/1/03, Beč, 19. novembar 2003. sadrži mehanizam za upravljanje zalihama konvencionalne municije.

6 Zahtevi okruženja

Zahtevi u pogledu sredine (temperatura, vlažnost i vibracija) u kojoj boravi municija i eksplozivi razlikuju se i zavise od uslova skladištenja (uključujući i vek trajanja), prevoz, rukovanje i upotrebu. Operativnost eksploziva biće neizvesna a bezbednost umanjena ako se ne ispune uslovi vezani za okruženje koje postavlja proizvođač. U globalu, eksplozivi treba da:

- a) se drže na suvom i u dobro provetrenim prostorijama;
- b) se drže na što je moguće nižoj temperaturi i da ne budu izloženi čestim temperaturnim promenama;
- c) budu zaštićeni od direktne sunčeve svetlosti; i
- d) da ne budu izloženi preteranoj ili neprekidnoj vibraciji.

Napomena: Neke supstance koje se koriste kod municije i eksploziva privlače i zadržavaju vlagu, što može dovesti do degradacije eksplozivnosti. Može takođe uticati na to da postanu opasni za rukovanje, usled potencijalnog formiranja osetljivih eksplozivnih kristala između upaljača i ostalog dela ubojnog sredstva. Kiša, vlažnost i vlaga mogu naneti ogromnu štetu municiji i eksplozivima za vrlo kratko vreme. Moraju se učiniti svi napori da se obezbede suvi uslovi skladištenja i prevoza.

Napomena: Dobra ventilacija eksploziva će održavati svežinu i sprečavati stvaranje kondenzacije.

Napomena: Ne-eksplozivni materijali, tkanine kao što je filc, papir i ostali materijali koji apsorbiraju vodu doprinose stvaranju uslova za koroziju i truljenje drugih materijala u istom kontejneru.

7 Zahtevi skladištenja

7.1 Dizajn skladištenja

Opšti zahtevi za dizajn magacina i kontejnera korišćenih za skladištenje i transport eksploziva korišćenih u procesima miniranja dati su Aneksu D.

7.2 Upozoravajući znaci i simboli

EOD Organizacija će naznačiti da se u njihovim državama upozoravajući znaci i simboli koriste u prostorijama gde se skladište eksplozivi.

7.3 Prevencija požara

Odeljenja EOD-a će ustanoviti i pridržavati se načela prevencije požara i SOP procedura koja treba da se baziraju na opštim principima datim u Aneksu E.

7.4 Tabela sigurnih razdaljina

Odeljenja EOD-a primenjivaće sigurne razdaljine prilikom skladištenja eksploziva datih u Aneksu F, osim ako se ne dobiju drugačije instrukcije od strane EOD Organizacije.

7.5 Unutrašnje skladištenje

Magacin za unutrašnje skladištenje ne sme biti lociran na mestu gde se stanuje ili u zgradi gde su kancelarije.

8 Zahtevi transporta

8.1 Opšti

Organizacije za kontrolu SALW moraju ustanoviti i pridržavati se SOP procedura za siguran transport eksploziva. Procedure treba da uključuju sledeće zahteve:

- a) Osigurati bezbednost eksploziva;
- b) Transport eksploziva u skladu sa uputstvima proizvođača i specifikacijama i ostalim relevantnim internacionalnim i nacionalnim standardima i regulativama propisanim od strane Organizacije; i
- c) Izbegavati rizične situacije koje mogu dovesti do nesreće

8.2 Putnici

Organizacije za kontrolu SALW po pravilu ne bi trebalo da transportuju putnike sa eksplozivom. Ako je neophodno da se putnici prevoze u istom vozilu sa eksplozivima, jedan član tima treba da bude imenovan kao vođa. Ta osoba treba da osigura bezbednost putnika i preduzme sve mere predostrožnosti u slučaju požara.

8.3 Prevoz detonatora i eksploziva

Detonatori i eksplozivi ne smeju da se transportuju u istim vozilima osim ako kontejner za skladištenje detonatora odgovara minimumu zahteva dizajna datog u Aneksu D.

8.4 Specijalna Oprema

Dodatna oprema koja sledi treba se nositi u svim vozilima koja prevoze eksploziv:

- a) Dve 9l boce vode za gašenje požara ili slično; i
- b) Kontejner za skladištenje pušačkog materijala, šibica, upaljača, cigareta itd.

9 Rukovanje

Organizacije za kontrolu SALW treba da ustanove i pridržavaju se SOP procedura za sigurno rukovanje eksplozivima. U procedure treba da spadaju sledeći zahtevi.

- a) Pristup eksplozivima biće čvrsto kontrolisan;
- b) Eksplozivima se mora rukovati u skladu sa instrukcijama i specifikacijama proizvođača i ostalim relevantnim standardima i regulativama obezbeđenim od strane nacionalne strukture nadležne za kontrolu SALW; i
- c) Samo kvalifikovana osobe za deaktiviranje eksploziva, ili osobe koje nadgleda kvalifikovani supervizor treba da rukuju ili koriste eksplozive.

10 Inertna municija, manevarska ili školska municija i kopije mina i ubojnih sredstava

Municiji i eksplozivima je svojstvena opasnost i bitno je da svako ko ima učešća u rukovanju ili prenošenju ubojnih sredstava treba da bude izuzetno pažljiv. Očigledno je sigurnije koristiti kopiju prave municije i eksploziva, odnosno municiju koja se koristi za obuku, ali ovaj zahtev takođe nosi sa sobom specifične rizike. Prema tome, od fundamentalne je važnosti za sigurnost da se prava municija i eksplozivi nikada ne mešaju sa kopijom ili sa onom koja služi za vežbanje i obuku. Ovo je oprobani princip kako da se rizik nesrećnih slučajeva tokom obuke i instrukcija smanji na minimum. Posledice nehotičnog korišćenja prave municije tokom obuke može da dovede do fatalnog rezultata ili do povreda.

Ne postoji poseban internacionalni zakon koji se odnosi na upotrebu municije koja nije prava ili je kopija a služi za vežbanje i obuku, prema tome ovaj deo SOP nastao je na osnovu "najbolje prakse".

Organizacije za kontrolu SALW moraju da utvrde i održavaju SOP procedure za skladištenje i rukovanje internom, školskom, municijom za vežbu i kopijama mina i municije. Ove procedure moraju sadržati zahteve iz Aneksa H.

11 Fizička sigurnost

Organizacije za kontrolu SALW moraju da obezbede različite nivoe fizičke sigurnosti od eksploziva za vreme skladištenja, transporta i upotrebe. To treba imati na umu ne samo kada je u pitanju neposredna fizička sigurnost koju obezbeđuje prostorija za skladištenje već i procedure evidentiranja i kontrola pristupa eksplozivu. Mogu postojati slučajevi kada su dodatne mere kao što je odgovarajuće opremljena straža neophodne. Nacionalni standard treba da obezbeđuje minimalni nivo zaštite.

12 Polje nadležnosti

12.1 Nacionalna struktura nadležna za SALW ⁶

Nacionalna struktura nadležna za SALW mora da razvije dokumentovane procedure za skladištenje, prevoz i rukovanje oružjem, što podrazumeva sledeće:

- a) standardi za skladištenje oružja, kao i skladištenje na mestu prikupljanja SALW;

⁶ U ovom slučaju nacionalna SALW struktura, ako je ista kao i nacionalna SALW komisija, odgovorna je sama prema sebi.

- b) standardi za nošenje oružja, uključujući znake upozorenja i simbole koji se koriste na vozilima; i
- c) bezbedne udaljenosti za skladištenje i rukovanje eksplozivima.

12.2 Organizacije za kontrolu SALW

Organizacije za kontrolu SALW moraju ustanoviti SOP procedure koje se zasnivaju na ovim RMDS/G, utvrđenim međunarodnim standardima, standardima nacionalne SALW strukture i drugim relevantnim standardima ili regulativama.

U odsustvu nacionalne strukture ili struktura nadležnih za SALW, organizacija za kontrolu SALW treba da preuzme dodatne obaveze. One podrazumevaju, ali nisu ograničene na:

- a) izdavanje, održavanje i noveliranje sopstvenih propisa, pravila prakse, SOP i drugih odgovarajućih odredbi o skladištenju, prevozu i rukovanju oružjem;
- b) saradnju sa ostalim službenicima u istoj zemlji, radi kompatibilnosti standarda za skladištenje, prevoz i rukovanje oružjem; i
- c) pomoć pri formulisanju nacionalnih propisa i pravila za skladištenje, prevoz i rukovanje oružjem.

12.3 Zaposleni u kontroli SALW

Zaposleni u programima kontrole SALW moraju:

- a) Poštovati instrukcije date za njihovo ponašanje i sigurnost prilikom skladištenja, transporta i rukovanja eksplozivima; i
- b) Izvestiti odmah svom nadređenom svaku situaciju povezanu sa skladištenjem, transportom i rukovanjem eksplozivima, za koju imaju razloga da veruju da predstavlja opasnost koju oni sami ne mogu da isprave.

12.4 Regionalne organizacije

U nekim oblastima sveta, regionalne organizacije su dobile ovlašćenje od svojih država da koordiniraju i podržavaju programe za kontrolu SALW u okviru državnih nacionalnih granica, napr. SFOR u Bosni i Hercegovini.

U tim okolnostima regionalna organizacija bi trebalo da preuzme mnoge odgovornosti i ulogu nacionalne strukture nadležne za SALW, i mogla bi da funkcioniše i kao medijum za donacije. Odgovornosti i funkcije regionalnih organizacija za kontrolu SALW razlikuju se od jedne države do druge i mogu podlagati posebnim Memorandumima razumevanja ili sličnim sporazumima.

12.5 SEESAC

SEESAC pruža operativnu i tehničku podršku, i upravlja informacijama, u okviru resursa i na zahtev, svim programa SALW intervencija u regionu jugoistočne Evrope, kao i pomoć programima SALW intervencija širom sveta izradom i izdavanjem RMDS/G.

Aneks A **(Normativni)** **Reference**

Normativni dokumenti koji slede sadrže odredbe koje, kroz reference u ovom tekstu, predstavljaju odredbe ovog dela standarda. Nijedna od ovih publikacija se ne odnosi na zastarele reference i njihove kasnije amandmane ili revizije. Bez obzira na to, strane u ugovoru zasnovanom na ovom delu standarda svakako bi trebalo da istraže mogućnost da primene najskorije izdanje normativnih dokumenata koji su naznačeni dalje u tekstu. Za važeće reference, važi najnovije izdanje normativnog dokumenta na koji se one oslanjaju. Članovi ISO i IEC redovno prave registre trenutno važećih ISO ili EN:

- a) OEBS Dokument o zalihama konvencionalne municije, FSC.DOC/1/03, Beč, 19. novembar 2003;
- b) OEBS Vodič za najbolju praksu nacionalnih procedura za upravljanje i sigurnost zaliha;
- c) Institut proizvođača eksploziva; Publikacija biblioteke bezbednosti br. 22 – 'Preporuke za bezbedan transport detonatora vozilom zajedno sa još nekim eksplozivnim materijalima';
- d) NATO publikacije o Savezničkom skladištenju i transportu municije 1 i 2 (AASTP1 i 2) – Principi bezbednosti za skladištenje i transport vojne municije i eksploziva;
- e) Evropski sporazum vezan za međunarodni drumski prevoz opasne robe (ADR); and
- f) Preporuke Ujedinjenih Nacija o modelima regulative o transportu opasne robe (Jedanaesto ponovljeno izdanje)

Treba koristiti najnoviju verziju/izdanje ovih referenci. SEESAC poseduje primerke svih referenci korištenih u izradi ovog standarda. SEESAC takođe vodi evidenciju najnovijih verzija/izdanja RMDS standarda, vodiča i reference, i oni se mogu potražiti na veb sajtu RMDS: <http://www.seesac.org/>. Nacionalne strukture nadležne za SALW, poslodavci i druga zainteresovana tela i organizacije bi trebalo da nabave ove primerke pre nego što započnu sa izvođenjem SALW programa.

Aneks B (Informativni) Termini i definicije

B.1.1

nesreća

neželjeni događaj koji izaziva **štetu**

Napomena: Izmenjeno u odnosu na definicije u OHSAS 18001:1999,

B.1.2

deflagracija

pretvaranje **eksploziva u gasovite proizvode** uz pomoć hemijskih reakcija na površini ili blizu površine eksploziva (vidi **detonacija**)..

B.1.3

demilitarizacija

ceo spektar procesa koji naoružanje, municiju, mine i eksplozive onesposobljavaju za svrhu kojoj su bili izvorno namenjeni.⁷

Napomena: Demilitarizacija ne uključuje samo proces konačnog uništenja, nego i sve ostale aktivnosti transporta, skladištenja, prebrojavanja i prethodnog procesovanja, koje su podjednako važne za postizanje krajnjeg rezultata.

B.1.4

uništavanje

proces konačnog dovođenja oružja, municije, mina i eksploziva u inertno stanje u kojem ne mogu da funkcionišu onako kako su napravljeni.

B.1.5

detonator

naprava koja sadrži osetljiv **eksploziv** koji treba da dovede do **detonacijskog** talasa. [AAP-6]

B.1.6

detonacija

brzo pretvaranje **eksploziva** u gasove udarnim talasom koji prolazi kroz eksploziv (v. **deflagracija**). Obično je početna brzina tog talasa za dva reda veličine veća nego brza **deflagracija**.

B.1.7

dnevni klimatski ciklus

izlaganje municije i eksploziva temperaturnim promenama kakve nastaju tokom smenjivanja dana i noći i smenjivanja godišnjih doba.

B.1.8

mesto za uklanjanje

oblast u kojoj je dozvoljeno uništavanje **municije** i **eksploziva detonacijom** i spaljivanjem.

B.1.9

manevarska/školska municija

neaktivna kopija municije, posebno napravljena za vežbe, prikazivanje ili obuku.

B.1.10

eksplozivi

⁷ IMAS 11.10.

supstanca ili mešavina supstanci koja pod spoljnim uticajem može brzo da oslobodi energiju u obliku gasova i toplote. [AAP-6]

**B.1.11
eksplozivni materijali**

komponente ili pomoćne stavke koje sadrže eksploziv, ili se ponašaju kao eksploziv, kao što su, na primer, detonatori i fitilji.

**B.1.12
eksplozivna ubojna sredstva**

sve vrste ubojnih sredstava koje sadrže **eksplozive**, materijale za nuklearnu fisiju ili fuziju, kao i biološke i hemijske supstance. Ovo uključuje bombe i bojeve glave; balističke i projektele sa navođenjem; artiljeriju, granate, raketnu i municiju za lako i malokalibarsko naoružanje; sve vrste **mina**, torpeda i podvodne bombe; pirotehniku; kasetnu municiju; uređaje koji se pokreću na raketno gorivo ili punjenje; elektro-eksplozivne uređaje; tajne i improvizovane eksplozivne naprave; i sve slične ili povezane stavke ili komponente eksplozivne prirode. [AAP-6]

**B.1.13
uklanjanje eksplozivnih ubojnih sredstava (EOD)**

Detekcija, identifikacija, procena, osiguravanje, pronalaženje i finalno odstranjivanje neeksplozivnih ubojnih sredstava. Deo ovoga može biti i osiguravanje i/ili uklanjanje one eksplozivne municije koja je postala opasna zbog oštećenja ili propadanja, kada je njeno uklanjanje izvan mogućnosti onih koji čija je to redovna dužnost.⁸

Napomena: Prisustvo municije i eksploziva, tokom operacija kontrole SALW, zahteva neizbežno i određeni stepen EOD odgovora. Nivo ovog odgovora zavisi od stanja u kome se municija nalazi, stepena njenog propadanja i načina rukovanja u lokalnoj zajednici.

**B.1.14
vatreno oružje**

oružje koje poseduje cev iz koje je moguće ispaliti metak ili neki drugi projektil koji osobu može da usmrti ili da joj nanese ozbiljne telesne povrede. Vatreno oružje uključuje i bilo kakvu vrstu pripadajućeg sanduka ili šaržera, kao i bilo šta što je moguće preraditi da bi se koristilo kao vatreno oružje.⁹

**B.1.15
upaljač**

Uređaj koji pokreće eksplozivni niz. [AAP-6]

**B.1.16
inertna municija**

komad municije koji ne sadrži eksploziv, pirotehnička sredstva, suzavac, radioaktivne, hemijske, biološke ili druge toksične komponente ili supstance.

Napomena: manevarska municija se razlikuje od inertne u tome što nije posebno napravljena za obuku. Inertno stanje u kojem se ova municija nalazi moglo je da nastane kao posledica dovođenja u bezbedno stanje, ili drugog procesa kojim su uklonjene sve opasne komponente i supstance. Ono se takođe odnosi na stanje u kom se municija nalazi tokom proizvodnje, a pre punjenja ili postavljanja eksplozivnih ili drugih opasnih komponenti i supstanci.

**B.1.17
lakrimatorna municija**

municija koja sadrži hemijske agense napravljene da onesposobe izazivanjem kratkotrajnih suza ili zapaljenja očiju.

⁸ Smernice Ujedinjenih nacija za uništavanje zaliha, Jun 2000.

⁹ Krivični zakon Kanade (CCofC) Odeljak (S) 2 "Tumačenje" Paragraf 2.

B.1.18
magacin

bilo kakva zgrada, struktura ili kontejner odobren za skladištenje eksplozivnih materijala.

B.1.19
razoružanje na mikro nivou

prikupljanje, kontrola i uklanjanje malokalibarskog naoružanja, municije, eksploziva, lakog i teškog naoružanja od boraca, a takođe, često, i od civilne populacije. Njegov sastavni deo je i razvoj programa za odgovorno upravljanje oružjem i municijom.

B.1.20
organizacija za razoružanje na mikro nivou

ovaj termin se odnosi na bilo koju organizaciju (vlada, vojska ili neki trgovinski subjekt) odgovornu za primenu projekata i zadataka kontrole SALW. Ova organizacija može da se pojavi u ulozi glavnog ugovarača, podugovarača, konsultanta ili agenta.

B.1.21
municija

kompletan uređaj napunjen **eksplozivima**, gorivom, pirotehničkim sredstvima, smešom za opaljivanje, ili nuklearnim, biološkim ili hemijskim materijalom koji se upotrebljava u vojnim operacijama, uključujući i **uništavanja**. [AAP-6].

Napomena: U uobičajenoj upotrebi, engleski izraz "munitions" (u množini) označava vojno naoružanje, opremu i municiju.

B.1.22
NATO

Severno-atlantski pakt (engl. North Atlantic Treaty Organization)

B.1.23
nacionalne vlasti

u kontekstu SALW, ovaj termin se odnosi na vladina ministarstva, organizacije ili institucije u zemlji nadležnoj za propisivanje, upravljanje i koordinaciju SALW aktivnosti.

B.1.24
materijal koji ne varniči

materijal koji neće proizvesti iskrnu nakon što pretrpi udar alata, kamena ili neke druge čvrste površine.

B.1.25
panel ploča

ploča napravljena od malih komadića drveta koji spojeni u jednu celinu.

B.1.26
fitilj

samostalno **naoružanje** koje se postavlja u okvir sa punjenjem ili u mehanizam za opaljivanje i koje pali punjenje sa gorivom.

B.1.27
bezbedno

odsustvo rizika. Obično je termin **podnošljivi rizik** pogodniji i precizniji.

B.1.28
bezbedno za prenos

tehnička procena fizičkog stanja i stabilnosti naoružanja i eksploziva, koju daje kvalifikovani tehničar ili tehnički rukovodilac, pre bilo kakvog predloženog premeštanja.

Napomena: Ako municija i eksplozivi ne prođu pregled za bezbedan prenos, moraju biti uništeni na licu mesta, ili na najbližem mestu gde je to praktično izvodljivo, od strane kvalifikovanog EOD tima, koji radi pod kontrolom i prema savetima kvalifikovanog EOD tehničara ili tehničkog službenika koji je sproveo prvu kontrolu.

B.1.29 bezbednost

smanjivanje rizika na nivo koji se može tolerisati [ISO Vodič 51:1999(E)]

stepen slobode od neprihvatljivog **rizika**. [ISO Vodič 51: 1999(E)]

B.1.30 lako i malokalibarsko naoružanje (SALW)

Svo smrtonosno oružje koje može da nosi pojedinačni borac ili lako vozilo i koje ne zahteva ozbiljnu logističku podršku i održavanje.

Napomena: U optičaju je veći broj definicija pojma SALW i međunarodni konsenzus o «ispravnoj» definiciji tek treba da bude postignut. Gore navedena definicija će se koristiti za potrebe RMDS.

B.1.31 standard

standard je dokumentovani dogovor koji sadrži tehničke specifikacije ili druge precizne kriterijume, koje treba koristiti konzistentno, kao pravila, smernice ili definicije karatkteristika, da bi se osiguralo da materijali, proizvodi, procesi i usluge odgovaraju svojoj svrsi.

Napomena: Cilj RMDS je da poboljša bezbednost i efikasnost kontrole SALW podržavanjem poželjne procedure i prakse kako u glavnim štabovima, tako i na terenu. Da bi bili efiksani, standardi treba da budu merljivi, mogući, proverljivi i pogodni za definisanje.

B.1.32 stalne operativne procedure (SOP)

standardne operativne procedure
uputstva koja definišu poželjni ili trenutno uspostavljeni metod sprovođenja zadatka ili aktivnosti.

Napomena: Njihova svrha je da promovišu prepoznatljive i merljive stepene discipline, jednoobraznosti, doslednosti i jednostavnosti unutar organizacije, u svrhu poboljšanja operativne efikasnosti i sigurnosti. SOP treba da odražavaju lokalne potrebe i okolnosti.

B.1.33 zaliha

*u SALW kontekstu, ovaj termin se odnosi na veliku, nagomilanu zalihu **oružja** i eksplozivnih sredstava.*

B.1.34 uništavanje zaliha

fizičke aktivnosti i procedure za uništavanje koje vode ka smanjivanju nacionalnih **zaliha**.

B.1.35 upravljanje zalihama

one procedure i aktivnosti koje se odnose na sigurnost SALW prilikom transporta, skladištenja i računovodstvenih aktivnosti.

B.1.36 otporno na krađu

konstrukcija izrađena tako da odvraća i/ili odloži nelegalni ulazak u prostorije koje se koriste za skladištenje SALW.

B.1.37

podnošljivi rizik

rizik koji je u datom kontekstu prihvaćen na osnovu sadašnjih društvenih vrednosti. [ISO Vodič 51: 1999 (E)]

B.1.38

neeksplozirana ubojna sredstva (UXO)

eksplozivna borbena tehnika koja je napunjena, aktivirana, ili na drugi način pripremljena za dejstvo i koja je izbačena, ispaljena, lansirana, ili postavljena na takav način da predstavlja opasnost po aktivnosti, instalacije, ljudstvo ili materijal i ostaje neeksplozirana namerno bilo zbog kvara ili iz bilo kojeg drugog razloga.¹⁰

B.1.39

oružje

bilo šta što se koristi, što je napravljeno ili namereno za:¹¹

- a) Izazivanje smrti ili povrede bilo koje osobe; ili
- b) U svrhu pretnje ili zastrašivanja bilo koje druge osobe, uključujući tu i pretnju vatrenim oružjem.

B.1.40

zaštita od vremenskih pojava

konstrukcija namenjena za relativnu zaštitu od vremenskih pojava.

B.1.41

radno mesto

sva mesta na kojima zaposleni moraju da budu ili gde moraju da idu po prirodi svog posla i koja su pod direktnom ili indirektnom kontrolom poslodavca. [ILO R164]

¹⁰ NATO Definicija.

¹¹ Krivični zakon Kanade (CCofC), Odeljak (S) 2 "Tumačenje" 2. stav.

Aneks C (Informativni) Bibliografija

Institut za Proizvodnju Eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 1 – "Vodič za konstrukciju magacina"*. Institut za proizvodnju eksploziva, Wašington D.C.

Institut za Proizvodnju Eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 2 – "Američka tabela razdaljina"*; Institut za proizvodnju eksploziva, Wašington D.C.

Institut za Proizvodnju Eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 3 – "Predložena pravila za regulaciju proizvodnje, posedovanja i upotrebe eksplozivnih materijala "*. Institut za proizvodnju eksploziva, Wašington D.C.,

Institut za Proizvodnju Eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 14 – "Priručnik za transport i distribuciju eksplozivnih materijala "*. Institut za proizvodnju eksploziva, Wašington D.C.

Institut za Proizvodnju Eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 17 – "Sigurnost u transportu, skladištenju, rukovanju i upotrebi eksplozivnih materijala "*. Institut za proizvodnju eksploziva, Washington D.C.

Institut za proizvodnju eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 20 – "Sigurni vodič za prevenciju rizika od radijacije radio frekvencijama pri korišćenju komercijalnih električnih detonatora "*; Institut za Proizvodnju Eksploziva, Washington D.C.

Institut za proizvodnju eksploziva (1993). *Publikacija iz biblioteke Bezbednost br. 22 – "Preporuke za siguran transport detonatora u vozilu sa određenim drugim eksplozivnim materijalima "*. Institut za Proizvodnju Eksploziva, Washington D.C.

Ujedinjeno Kraljevstvo (1999). UN priručnik o pravilima rukovanja municijom i eksplozivima (*Kopnena služba*), knjiga 2 - "Skladištenje municije i rukovanje ". (izdanje 2/99). Direktor kopnene municije, Služba za municiju 4b, Didcot, UK.

Ujedinjene Nacije (2000). UN priručnik o pravilima rukovanja municijom i eksplozivima, "Regulative za municiju i eksplozive – koje koriste kopnene misije Ujedinjenih Nacija ", (Nacrt UN propisa o mun. i eksplozivima o UNFOD). DPKO, UN, Njujork

Vojska Sjedinjenih Država (1973). *Tehnički priručnik TM 9-1300-206, "Standardi za municiju i eksplozive"*. Glavni štab Vojske; Wašington D.C.

Vojska Sjedinjenih Država (1989). *Tehnički priručnik TM 9-1300-206, "Sigurnosni standardi za municiju i eksplozive"*. Glavni štab vojske, Wašington D.C.

Vojska Sjedinjenih Država (1993). *Pamflet 385-64, "Sigurnost - Sigurnosni standardi za municiju i eksplozive"*, Glavni štab vojnog odeljenja, Wašington D.C.

Aneks D (Informativni) Opšti zahtevi za konstrukciju magacina

D.1 Trajna zgrada

Trajna zgrada magacina može biti građevina, iglo, tunel ili zemunica. Treba da bude otporna na metke, vatru, krađu, vremenske promene i dobro provetravana. Treba uzeti u obzir i lokalne odlike sredine gde se postavlja takva građevina.

Temelje za beton, betonske blokove, kamen ili cigle treba dizajnirati i konstruisati prema nacionalnim standardima gradnje. Ako se koriste stubovi ili kolje, prostor ispod zgrade treba ograditi metalom.

Zidovi treba da budu konstruisani kao kombinacija čelika, drveta, cigle ili od drugih materijala koji su otporni na vatru i strukturno jaki.

Note: Delovi drveta na spoljašnjoj strani zgrade treba da budu pokriveni materijalom otpornim na vatru. (gde je moguće, drvo treba izbegavati zbog rizika od požara).

Note: Šupljine između betonskih blokova, glinenih blokova treba ispuniti dobro nabijenim suvim peskom ili mešavinom peska i cementa.

Unutrašnji zidovi treba da budu obloženi drvetom ili odgovarajućim materijalom koji ne varniči.

Idealno je da podovi budu od betona, prevučeni odgovarajućim materijalom koji ne varniči.

Krov treba da bude konstruisan od strukturno čvrstog materijala koji je otporan na vatru i promene vremena. Krov ili plafon treba da sadrže u sebi termalnu zaštitu dizajniranu da održava unutrašnju temperaturu ispod 40° Celzijusa.

Vrata treba da čvrsto naležu. Šarke i ključaonica treba da budu čvrsto zavarene, zakovane ili stavljen zasun tako da ne mogu da se otklone kada su vrata zaključana. Vrata treba da budu tako podešena da se otvaraju ka spoljnoj strani.

Odgovarajuća ventilacija treba da bude obezbeđena da bi se sprečilo vlaženje i zagrevanje uskladištenog eksploziva. Klimatski uslovi, veličina magacina i lokacija odlučice o potrebnoj meri ventilacije.

Note: Preporučeni minimum je 60cm² na 1.0m³ prostora u magacinu.

Magacin mora da ima odgovarajuću drenažu da bi se sprečilo oštećenje vodom sadržaja u magacinu.

Magacin treba da bude opremljen katancem sa najmanje pet prebacivača i sa beočugom od okaljenog čelika prečnika najmanje 9.5mm.

D.2 Portabl ili pokretni magacin

Portabl magacin je pokretna konstrukcija kao što je klizni kontejner, prikolica ili poluprikolica.

Portabl ili pokretni magacin treba da bude otporan na krađu, vatru, vremenske prilike i na metke. Magacin treba da bude napravljen od čelika, a unutrašnjost da bude obložena drvetom.

Note: čelik debljine 15.9mm sa unutrašnjom oblogom od nekog materijala koji ne varniči
čelik debljine 12.7 mm sa unutrašnjom oblogom ne tanjom od 9.5mm od piljevine ili panel

ploče

Magacin treba da bude odignut na odgovarajući način da bi se sprečilo da dođe u kontakt sa zemljom. Magacini koji su manji od jednog kubnog metra treba da budu pričvršćeni za fiksni objekat da bi se sprečila krađa celog magacina.

Vrata treba čvrsto da naležu. Šarke i ključaonica treba da budu čvrsto zavarene, zakovane ili stavljen zasun tako da ne mogu da se otklone kada su vrata zaključana.

Odgovarajuća ventilacija treba da bude obezbeđena da bi se sprečilo vlaženje i zagrevanje uskladištenog eksploziva. Klimatski uslovi, veličina magacina i lokacija odlučice o potrebnoj količini ventilacije.

Note: Preporučeni minimum je 60cm² na 1.0 metra³ prostora u magacinu.

Magacin treba da bude opremljen sa katancem sa najmanje pet prebacivača i sa beočugom od okaljenog čelika prečnika najmanje 9.5mm. Prikolice ili poluprikolice korišćene kao portabl magacini treba imobilisati otklanjanjem točkova ili ih zaključati čeličnom spravom za zaključavanje koju je odobrila nacionalna struktura nadležna za kontrolu SALW.

D.3 Dnevna kutija

Dnevna kutija ili drugi portabl magacin treba da bude otporan na krađu, na vatru, na promene vremena. Nije potrebno da bude otporan na metke.

Dnevna kutija treba da bude konstruisana od čelika debljine ne manje od 2.6mm a unutrašnjost da je obložena šper pločom ili ivericom debljine ne manje od 12.7mm.

Vrata dnevne kutije treba da prekrivaju vrata magacina ne više od 25mm. Šarke i ključaonica treba da budu čvrsto zavarene, zakovane ili stavljen zasun tako da ne mogu da se otklone kada su vrata zaključana.

Magacin treba da bude opremljen katancem sa najmanje pet prebacivača i sa beočugom od okaljenog čelika prečnika najmanje 9.5mm. Eksplozivni materijali ne smeju biti ostavljeni bez nadzora u dnevnoj kutiji i treba da budu premešteni u portabl ili pokretni magacin ili u magacinsku zgradu.

D.4 Transportni kontejner za detonatore

Detonatori i drugi eksplozivi mogu se prenositi zajedno u vozilu koje koristi transportni kontejner za detonatore ili odeljak dizajniran i konstruisan posebno za tu namenu. Korišćenje transportnih kontejnera za detonatore treba da se odvija pod sledećim uslovima:

- a) Eksplozivi koji se transportuju istim vozilom ograničeni su na:
- Detonatore
 - električni detonatori: 1.4B i 1.4S
 - električni detonatori 1.1B koji sadrže ne više od 1gm eksploziva (ovde ne spadaju punjenja za opaljivanje i usporavanje) i električnog su tipa sa žicama od 1.2m i dužim ili
 - Detonatori, ne-električni 1.4B ili 1.4S i
 - Klasa 1 eksplozivni materijali (eksplozivi A, B, C) izuzev 1.1A materijala

Napomena: IMAS 04.10 sadrži detaljna uputstva o klasifikaciji opasnosti i šiframa kompatibilnosti 1.1A, 1.1B, 1.4B i 1.4S

- b) Pakovanje za detonatore opisane u pod-klauzuli 4.1 a) su sledeća:
- Detonatori električnog tipa 1.4B, 1.4S i 1.1B koji sadrže ne više od 1g eksploziva i prenose se u količinama manjim od 1000 moraju se upakovati u neko unutrašnje pakovanje ili karton koji ispunjavaju proizvođačke specifikacije pre utovara u kontejner.
 - Ne-električni detornatori 1.4B i 1.4S moraju se utovariti u kontejner u originalnom spoljašnjem pakovanju proizvođača.
- c) Nijedan materijal ne sme da se postavi povrh portabl kontejnera za detonatore;
- d) Kontejner za detonatore treba da bude osiguran u vozilu da bi se sprečilo pomeranje tokom transporta; i
- e) Na kontejneru je jasno napisano "sadrži eksplozive, rukovati pažljivo", na zvaničnim jezicima organizacije za kontrolu SALW.

Aneks E **(Informativni)** **Prevenција požara**

Organizacije za kontrolu SALW odgovorne za skladištenje eksploziva i eksplozivnih materijala moraju ustanoviti i pridržavati se protivpožarne strategije i SOP procedura. Strategije i SOP moraju da sadrže sledeće:

- a) Zabranjeno pušenje na udaljenosti od 20m od magacina. ZABRANJENO PUŠENJE /ZABRANJENA NENADZIRANA VATRA, znaci moraju da budu izloženi svuda po magacinu;
 - b) Trava i rastinje moraju da budu posečeni i održavani u području oko magacina;
 - c) Oprema koja može da prouzrokuje vatru ili varnice ne sme da se koristi na udaljenosti manjoj od 20m od magacina. U slučaju kada takva oprema mora da se prenese zbog popravke u magacin, svi eksplozivi moraju da se prebace na drugo mesto;
 - d) Farbe, ulja, benzin i druge zapaljive substance ne smeju da se skladište sa eksplozivima. Odgovarajući materijali za čišćenje mogu se koristiti u magacinu za održavanje ali moraju da se sklone kada se ne koriste;
 - e) Prazni kontejneri bilo koje vrste ne smeju da se skladište sa eksplozivima;
 - f) Minimum dve 9l posude vode za gašenje požara moraju da budu na određenom mestu i ispred svakog skladišta eksploziva;
 - g) Sva oprema za borbu protiv požara mora da se održava u potpuni ispravnom stanju;
 - h) Mora se koristiti neki oblik zaštite od groma;
 - i) Lista sa artiklima koji nisu dozvoljeni da se unose u magacin mora da bude izložena na ulazu u magacin. Detalji informacije koja mora da se izloži na oglasnoj tabli su sledeći:
 - Fenjeri, uljane lampe i peći i svi predmeti koji proizvode plamen ili vatru;
 - Šibice, upaljači i ostala portabl sredstva koja proizvode iskru ili plamen.
 - Duvan u bilo kom obliku i bilo koji artikal za pušenje.
 - Zapaljive tečnosti i rastvori osim onih koji su odobreni za održavanje kontejnera ili se nalaze u rezervoaru vozila.
 - Hrana i piće.
 - Radio oprema (svi tipovi) uključujući i mobilne telefone.
 - Vatreno oružje sa izuzetkom naoružanih stražara.
 - Droga i lekovi osim onih koji su odobreni za korišćenje u opremi za prvu pomoć.
 - Municija koja nije odobrena da se skladišti.
 - Bilo koji nezaštićeni izvor električne energije.
 - j) Spoljašnji znak na skladišnoj zgradi pružiće detalje za hitan slučaj za pristup objektu i naznačenu listu opasnih delova sadržaja u skladištu.
 - k) Uzemljenje. Svo okruženje od metala za električne vodove i priključke mora da bude efikasno povezano i uzemljeno.
-

- l) Požarni Alarm mora da bude postavljen alarm u slučaju požara; i
- m) Požarni simbol mora da bude izložen izvan svake zgrade u kojoj se nalazi municija da bi se osoblje upozorilo na opasnosti vezane za municiju u slučaju izbijanja požara.

Annex F
(Informativni)
Tabela razdaljina prilikom skladištenja eksplozivnih materijala

Kol. eksploziva (kg)		Razdaljina u m							
		Nastanjene zgrade Razdaljina u metrima		Javni putevi obim saobraćaja				Odvojenost magacina	
				manje od 3000 voz/dan		više od 3000 voz/dan			
Preko	Manje od	Barijera	Bez barijere	Barijera	Bez barijere	Barijera	Bez barijere	Barijera	Bez barijere
0	2	32	64	14	27	23	46	3	5
2	5	41	82	16	32	29	58	4	7
5	9	50	100	20	41	37	74	5	9
9	14	57	114	23	45	42	84	5	10
14	18	64	127	25	50	47	94	5	11
18	23	68	136	27	54	50	100	6	13
23	34	77	154	32	64	58	115	7	14
34	45	86	173	34	68	63	126	7	15
45	57	91	182	36	73	68	136	8	16
57	68	98	195	39	77	72	144	9	17
68	91	107	213	43	86	79	159	10	19
91	114	116	232	48	95	86	172	10	21
114	136	123	245	50	100	91	183	11	22
136	182	134	268	54	109	100	201	12	25
182	227	145	291	59	118	108	216	13	26
227	272	109	318	61	123	115	230	14	28
272	318	161	322	66	132	103	235	15	29
318	363	170	341	68	136	126	252	15	30
363	409	177	354	70	141	131	262	16	32
409	454	182	363	73	145	136	272	16	33
454	545	193	386	75	150	144	289	18	35
545	636	204	409	77	154	153	305	19	37
636	726	213	427	79	159	159	319	20	39

Kol. eksploziva (kg)		Razdaljina u m							
		Nastanjene zgrade Razdaljina u metrima		Javni putevi obim saobraćaja				Odvojenost magacina	
				manje od 3000 voz/dan		više od 3000 voz/dan			
Preko	Manje od	Barijera	Bez barijere	Barijera	Bez barijere	Barijera	Bez barijere	Barijera	Bez barijere
726	817	222	445	82	163	166	332	20	40
817	908	229	459	84	168	172	343	20	41
908	1135	247	495	86	173	185	370	22	44
1135	1362	263	527	89	177	196	392	24	47
1362	1816	288	577	95	191	215	430	26	53
1816	2270	311	622	102	204	233	466	28	55
2270	2724	331	663	107	213	248	496	30	59

Napomena: Težine i razdaljine su konvertovane iz tabele težina i razdaljina koje se koriste u Americi. (IME izdanje biblioteke za sigurnost br. 2- publikacija br.2 biblioteke bezbednosti)

Napomena: Sa barijerom, znači efektivno ispitivanje magacina koji sadrži eksplozive iz zgrade koja sadrži eksplozive ili iz neke druge zgrade ili sa voznih šina ili sa puta, putem prirodne ili veštačke barijere. Prava linija sa vrha zida zgrade ili magacina koji sadrži eksplozive do linije strehe bilo koje druge zgrade ili sa tačke od 3.5m iznad centralne linije puta ili voznih šina će proći kroz takvu barijeru.

Napomena: Veštačka barijera je veštačka humka ili ozidani zemljani zid ne manje od 90cm debljine.

Napomena: Prirodna barijera znači prirodna obeležja zemljišta kao što su brda ili drvena građa sa dovoljnom gustom tako da se magacin ne može videti sa zgrade ili brda što zahteva zaštitu kada je drveće ogoljeno.

Napomena: Skladištenje koje prelazi težinu od 2724kg mora biti ograničeno na skladištenje u trajnoj zgradi magacina koje mora biti regulisano od strane nacionalne strukture nadležne za kontrolu SALW.

Aneks G (Normativni) **Kodovi za klasifikaciju opasnosti**

G.1 Podela stepena opasnosti (HD)

Eksplzivne stavke dodeljuju se jednoj od pet Podela Stepena Opasnosti; zavisi od rizika koji predstavlja kada je u upotrebi. Podela Stepena Opasnosti se identifikuje kodom od dva broja kao što sledi: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5. Opis i definicija svake ove podele stepena opasnosti izloženi su u dodatku 1 ovom aneksu.

G.2 Kompatibilne grupe (CG)

Kao dodatak podeli stepena opasnosti sva municija je dodeljena jednoj od dvanaest kompatibilnih grupa označenih slovima od A do H, J, K, L, S da bi se osigurala ispravna segregacija tokom skladištenja i transporta. Opis i definicija svake od kompatibilnih grupa uključeno je u dodatak 2 ovom aneksu.

G.3 Klasifikacija koda opasnosti

Klasifikacioni Kod Opasnosti je formiran kombinujući Podelu Stepena Opasnosti i Kompatibilne Grupe po stavci municije da bi se dobio Kod od dva/tri broja i jednog slova. Na primer "1.1D " ili "1.21C".

Dodatak 1 Aneksu G (Informativni) **Podela stepena opasnosti municije**

Municija je podeljena u pet stepena opasnosti (HD) prema riziku koji predstavlja pri upotrebi:

HD 1.1 - Municija koja proizvodi opasnost od masivne eksplozije

Eksplorzija će dovesti do ozbiljne štete po okolne zgrade u neposrednom susedstvu; ozbiljnost štete određuje se količinom upotrebljenog eksploziva i udaljenosti zgrada od mesta eksplozije. Pritisak vazduha od eksplozije i deliči koji lete velikom brzinom su glavna opasnost iako može da postoji opasnost od teških krhotina koje lete sa objekta gde se eksplozija događa.

HD 1.2 - Municija koja proizvodi opasnost od ispaljivanja ali nema rizika od masivne eksplozije

Ova eksplozija rezultiraće predmetima koji gore i eksplodiraju progresivno po nekoliko za redom. Fragmenti, vatreni ugarci i neeksplozirani predmeti mogu biti ispaljeni u velikom broju; neki od njih mogu da eksplodiraju pri udaru i da izazovu požar ili eksploziju. Efekti pritiska vazduha od eksplozije biće ograničeni na neposrednu okolinu mesta eksplozije.

Radi svrhe određivanja udaljenosti ova Podela Stepena Opasnosti ima se dalje deli na:

- a) Podpodela 1.21- Municija koja proizvodi velike fragmente u velikom opsegu.
- b) Podpodela 1.22 – Municija koja proizvodi male fragmente u ograničenom opsegu.

HD 1.3 - Municija kod koje postoji rizik od požara i bilo manji rizik od eksplozije bilo manji rizik od ispaljivanja ili oboje, a nema rizika od masivne eksplozije

Radi svrhe određivanja udaljenosti ova opasnost ima podpodele pod nazivom:

- a) Podpodela 1.33 - Municija koja će goreti velikom jačinom i intenzivna toplota emitovaće veću toplotnu radijaciju.
- b) Podpodela 1.34 - Municija koja će goreti sporadično. Predmeti mogu eksplodirati praveći manje fragmente. Vatreni ugarci i zapaljeni kontejneri mogu biti i zavrtlani.

HD 1.4 – Municija koja ne predstavlja značajan rizik

Municija koja spada u ovu podelu predstavlja uglavnom umerenu opasnost od požara. Ona neće mnogo doprineti pojavi požara. Efekti su najviše ograničeni na ambalažu; međutim spoljašnja vatra može da uništi ambalažu do te mere tako municija postane neupotrebljiva. Ne očekuju se fragmenti znatne veličine ili dometa. Spoljašnji požar neće prouzrokovati masivnu eksploziju ukupnog sadržaja pakovanja kada u pakovanju više komada municije.

HD 1.5 – Municija koja iako izaziva masivnu eksploziju nije osetljiva

Municija u ovoj podeli svedena je na određenu skupinu eksploziva koji nisu osetljivi tako da je malo verovatno da će izazvati eksploziju ili detonaciju pod normalnim uslovima skladištenja i transporta. Radi svrhe određivanja udaljenosti, municija koja pripada HD 1.5 smatra se da pripada HD 1.1.

Dodatak 2 Aneksu G (Informativni) **Kompatibilne grupe municije**

Municija i eksplozivi su grupisani u dvanaest kompatibilnih grupa od A do H, J, K, L, S. Grupa I je preskočena da bi se izbegla moguće zbunjivanje između slova I i rimskog broja 1. Grupi S dato je posebno slovo pošto pruža jedinstvenu mogućnost skladištenje i transport mešovite robe.

Definicije kompatibilnog grupisanja

Grupa A

Primarni eksplozivi

Grupa B

Municija koja sadrži primarne eksplozive

Grupa C

Potisno gorivo, eksploziv ili drugi sekundarni eksploziv koji podleže deflagraciji ili municija koja sadrži takve eksplozive.

Grupa D

Sekundarni detonirajući eksplozivi ili barut ili municija koja sadrži sekundarne detonirajuće eksplozive, u svakom od ovih slučajeva bez automatskog aktiviranja i bez pogonskog punjenja.

Grupa E

Municija koja sadrži sekundarni detonirajući eksploziv bez automatskog aktiviranja, sa pogonskim punjenjem.

Grupa F

Municija koja sadrži sekundarni detonirajući eksploziv, koja se sama aktivira, sa ili bez pogonskog punjenja.

Grupa G

Pirotehnička sredstva ili municija koja sadrži pirotehnička sredstva ili municija koja sadrži i eksploziv i svetleće, zapaljive, lakrimatorne i dimne supstance (ne one koje se aktiviraju vodom ili one koji sadrže WP fosforu ili zapaljivu tečnost ili gel).

Grupa H

Municija koja sadrži i eksploziv i WP.

Grupa J

Municija koja sadrži i eksploziv i zapaljivu tečnost ili gel.

Grupa K

Municija koja sadrži i eksploziv i toksične hemijske agense.

Grupa L

Municija koja sadrži eksplozive i predstavlja poseban rizik i koja traži izolaciju svakog tipa.

Grupa S

Municija tako pakovana ili dizajnirana da se bilo koji eksplozivni efekat tokom skladištenja ili transporta zadržava u pakovanju izuzev kada spoljašnja vatra ošteti ambalažu.

Napomena: Kompatibilna Grupa D primenjuje se samo kada su sekundarni detonirajući eksploziv (visoko eksplozivan) ili barut pravilno upakovani u kontejneru. Ako tako nije učinjeno, primenjuje se kompatibilna grupa L.

Napomena: Kompatibilna Grupa D ili E može se primeniti za municiju koja sadrži upaljače ili da se pakuje zajedno sa upaljačima.

Napomena: Kompatibilna Grupa F ne odnosi se uvek na municiju sa upaljačem ili koja se pakuje zajedno sa upaljačima.

Kompatibilne grupe koje mogu biti skladištene zajedno

Kompatibilna grupa	A	B ^{1,3}	C	D	E	F ²	G	H	J	K	L	S
A	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
B	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da
C	ne	ne	da	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	da
D	ne	ne	da	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	da
E	ne	ne	da	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	da
F	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	da
G	ne	ne	da	da	da	ne	da	ne	ne	ne	ne	da
H	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	da
J	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	da
K	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne
L	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da	ne
S	ne	da	da	da	da	da	da	da	da	ne	ne	da

SLIKA 1. Tabela kompatibilnih grupa skladištenih zajedno

Napomena: Detonatori mogu da se skladište ili transportuju sa ostalim materijalima pod uslovom da su adekvatno odvojeni.

Napomena: Izuzetak. Detonatori koji ne izazivaju masivnu detonaciju mogu da se skladište sa sporigorećim štapinima, električnim prskalicama, pripaljivačima kao što je naznačeno u IMAS 10.50.

Napomena: Kompatibilna grupa F MOŽE biti skladištena u istom magacinu sa grupom C, D, E ali mora biti dobro odvojena i cela količina mora se smatrati kao kompatibilna grupa F.

Napomena: Upaljači u B sa D ili E čiji su sastavni delovi. Sa ovim tovar se postupa kao i sa kompatibilnom grupom F.

Napomena: Kompatibilna grupa G MORA da bude skladištena u standardnom pakovanju da bi joj bilo dozvoljeno da bude uskladištena sa C, D ili E. Ako nije tako MORA biti skladištena posebno.

Specifikacije magacina obezbeđenih u EOD SOP 1.6 su specifikacije koje se odnose na skladištenje eksploziva koji se normalno koristi za uništenje rizika od NUS-a. Odeljenja EOD-a ne treba da pretpostavljaju da su ove specifikacije sigurne za skladište municije koja čeka na EOD procedure za uništenje na centralnom mestu za uništenje ili treba da ispuni neke druge zahteve.

Aneks H (Normativni)

Inertna, manevarska i školska municija ili kopija prave municije i eksploziva

H.1 Opšte informacije

Svrha ovog aneksa je da se omogući da se inertna, manevarska i školska municija, ili kopija prave municije koristi, skladišti i precizno evidentira, da bi se:

- a) Izbegle nesreće
- b) Izbegle nesreće pogrešne identifikacije koje dovode do nepotrebnih operacija raščišćavanja ili procedura dovođenja u bezbedno stanje;
- c) Obezbedila sigurnost inertne i školske municije i eksploziva, i
- d) Osiguralo da se inertna i školska municija i eksplozivi nepotrebno ne oštećuju, što može biti skupo.

Sva ovlašćena rasklapanja ili modifikacije prave municije u inertnu, manevarsku i školsku municiju, ili kopije treba da budu izvršeni od strane EOD stručnjaka sa odgovarajućim kvalifikacijama i ovlašćenjem. Kako ovakve operacije nose visok stepen svojstvenog rizika, odobrenje za takve aktivnosti treba da bude odgovornost menadžera nacionalnog programa ili ekvivalentnog rukovodioca organizacije za kontrolu SALW.

Napomena: Manevarska municija i eksplozivi i njihove kopije su dostupni na komercijalnom tržištu. Ona je napravljena od praznih komponenti, koje su ili dobijene direktno od originalnog proizvođača ili su posebno napravljene za tu svrhu. Njih treba koristiti kao prvi izbor. Lokalno proizvedene mine i municija za vežbu i obuku treba da se koriste samo u krajnjem slučaju.

Nacionalne SALW strukture nadležne za mine i organizacije za kontrolu SALW ne smeju se baviti proizvodnjom municije i eksploziva slobodnih od eksploziva kao suvenira.

H.2 Skladištenje

Inertna, manevarska i školska municija, ili kopije municije i eksploziva ne smeju da se skladište sa pravom municijom. Ona treba da bude skladištena na posebnoj lokaciji izvan zone skladišta eksploziva.

Municija i eksplozivi na kojima su izvođene procedure dovođenja u bezbedno stanje i koji su dobili sertifikat kao neeksplozivna sredstva (FFE) treba da se skladište na isti način kao municija za vežbu i podučavanje.

Inertna, manevarska i školska municija, ili kopije municije i eksploziva ne smeju se skladištiti u istim kontejnerima sa pravom municijom. Ove vrste municije treba da budu skladištene u odvojenim kontejnerima, na kojima mora biti jasno naznačeno INERTNA ili za ŠKOLSKA na lokalnom jeziku. Ova oznaka treba da bude i na jednom od šest priznatih jezika Ujedinjenih Nacija (arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski). Sve ostale oznake treba ukloniti sa kontejnera da bi se osiguralo da ne postoji ni najmanja mogućnost da se greškom identifikuje kao prava municija.

H.3 Prevoz

Inertnu, manevarsku i školsku municiju, ili neaktivne kopije municije i eksploziva ne treba prevoziti u istim kontejnerima gde se prevozi prava municija. Trebalo bi ih prevoziti u odvojenom kontejneru, na kome treba da bude jasno naznačeno INERTNA ili MANEVARSKA municija na lokalnom jeziku. Ova oznaka treba da bude i na jednom od šest priznatih jezika Ujedinjenih Nacija (arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski). Sve ostale oznake treba skloniti sa kontejnera da bi se osiguralo da ne postoji ni najmanja mogućnost da se greškom identifikuje kao prava municija.

Preporučuje se da se inertna, manevarska i školska municija, ili kopije municije i eksploziva ne prevoze istim vozilom kao i prava municija kad god je moguće ali mora se prihvatiti da lokalne okolnosti možda ovo ne dozvoljavaju.

H.4 Rasklapanje mina i municije

Organizacije za kontrolu SALW ne treba da rasklapaju i modifikuju municiju, osim ako se to ne uradi prilikom inspekcije, modifikacije ili uklanjanja, u skladu sa odgovarajućim tehničkim procedurama.

Tehničke procedure za rasklapanje ili modifikaciju municije i eksploziva u inertnu, municiju za vežbu, obuku ili kopije treba da obavljaju odgovarajuće kvalifikovani EOD stručnjaci.

H.5 Obeležavanje inertne, manevarske i školske municije i eksploziva

Sva inertna, manevarska i školska municija, ili kopije municije i eksploziva moraju biti jasno obeleženi sa svih strana kao ili "INERTNA" ili "ŠKOLSKA" na lokalnom jeziku. Ova oznaka treba da bude i na jednom od šest priznatih jezika Ujedinjenih Nacija (arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski). Ovo omogućuju da se ona može jasno identifikovati iz svih uglova tako da ne može nehotice niti slučajno da postane predmet izvođenja operacija raščišćavanja ili procedura dovođenja u bezbedno stanje.

Sva inertna, manevarska i školska municija, ili kopije municije i eksploziva treba takođe da bude označena jedinstvenim serijskim brojem. Ovaj jedinstveni serijski broj treba da bude u sledećem redosledu:

ABC / 1234 / 01

(Trigram organizacije za kontrolu SALW /SERIJSKI BROJ Godina proizvodnje / nabavke)

Nema opšte prihvaćenog internacionalnog standarda za obeležavanje municije i eksploziva bojama, iako su međunarodne alijanse napravile standardne dogovore (STANAG) za standardizaciju unutar njihove alijanse. Dakle, nepraktično je planirati standardne boje za tela inertne, manevarske i školske municije ili kopiju prave municije, pošto to može dovesti do izvesnog stepena konfuzije.

Ako pojedinac i malo sumnja u eksplozivni status municije, onda će se ona tretirati kao prava municija i treba odmah zatražiti tehnički savet od EOD.

H.6 Registracija i evidentiranje inertne ili školske municije i eksploziva

Organizacija za kontrolu SALW treba da vodi centralni registar za svu inertnu, manevarsku i školsku municiju, ili kopije mina i municije za koje ima odgovornost. U ovaj registar treba da spadaju sledeće informacije:

- a) serijski broj;

- b) tip NUS-a;
- c) trenutna lokacija, i
- d) Serijski broj Sertifikata o neeksplozivnosti (FFE).

Organizacija za kontrolu SALW mora da uvede odgovarajući sistem evidencije da bi se obezbedila mogućnost evidentiranja i pronalaženja sve inertne, školske municije ili kopija mina i municije koje poseduje. Preporučuje se da se ovo zasniva na sistemu evidentiranja prave municije.

H.7 Sertifikat o neeksplozivnosti (FFE)

Nakon prijema, sva navodno inertna, školska municija ili kopije municije i eksploziva mora da se vizuelno i fizički pregleda od strane odgovarajućeg kvalifikovanog EOD stručnjaka da bi se osiguralo da ta municija ne sadrži eksplozivne, pirotehničke, lakrimatorne, radioaktivne, hemijske, biološke ili druge toksične komponente ili supstance. EOD stručnjak mora takođe obezbediti da sve oznake na municiji (tip, stepen rizika, kod kompatibilnosti opasnosti, prethodni serijski brojevi, UN simboli itd.), koji se odnose na prethodno stanje prave municije budu otklonjene ili izbrisane.

EOD stručnjak će tada izdati FFE sertifikat za tu municiju. Ovaj sertifikat treba da sadrži sledeće informacije:

- a) jedinstveni serijski broj (preporučuje se radi lakše administracije da to bude isti serijski broj kao u klauzuli 5);
- b) datum;
- c) ime EOD stručnjaka koji je izvršio inspekciju;
- d) kratak opis municije/ubojnog sredstva;
- e) izjava u okviru FFE sertifikata;

Preporučuje se da se sledeća izjava koristi:

Potvrđujem da sam vizuelno i fizički pregledao sredstvo na koje se odnosi ovaj FFE sertifikat i da ono ne sadrži eksplozivne, pirotehničke, lakrimatorne, radioaktivne, hemijske, biološke ili druge toksične komponente ili supstance. Takođe potvrđujem da sam obezbedio da sva prethodna obeležja na municiji budu uklonjena ili izbrisana, i da je sredstvo označeno kao INERTNO ili MANEVARSKO. Zadovoljan sam jer je sada bezbedno za vežbu, prikazivanje ili obuku.

Potpis EOD-ovog stručnjaka koji je izvršio inspekciju.

Organizacija za kontrolu SALW mora voditi evidenciju o svim izdatim FFE sertifikatima.

UPOZORENJE

Ako se imalo sumnja u eksplozivni status nekog eksplozivnog ubojnog sredstva, ono se mora tretirati kao da je aktivno, i mora se odmah tražiti savet EOD stručnjaka.